

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14.04.2010, sp. zn. Cpjn 204/2008, ECLI:CZ:NS:2010:CPJN.204.2008.1

Číslo: 52/2010

Právní věta:

I. Soud v řízení o rozvod manželství rodičů nezletilých dětí se (vedle zkoumání podmínek podle § 24 odst. 1, 2, případně podle § 24a odst. 1, 2 zákona o rodině) omezí pouze na zjištění, zda byl ve smyslu § 26 cit. zákona naplněn požadavek pravomocné úpravy výkonu rodičovské zodpovědnosti. Vydou-li v průběhu rozvodového řízení najevo skutečnosti, jež budou zakládat úvahy o změně poměrů ve věci péče o nezletilé, nic sice nebude bránit rozvodovému soudu, aby dal z úřední povinnosti podnět soudu péče o nezletilé k zahájení (nového) řízení v uvedené věci, avšak sama tato skutečnost bude zpravidla bez vlivu na rozhodování o žalobě o rozvod manželství, ledaže by byly splněny podmínky pro aplikaci § 24 odst. 2 zákona o rodině stanovícího, že mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.

II. Při rozhodování o změně výše výživného pro děti po rozvodu manželství rodičů se pokládá pro zkoumání změny poměrů za rozhodný stav v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí o úpravě výživného pro dobu po rozvodu podle § 26 zákona o rodině.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.04.2010

Spisová značka: Cpjn 204/2008

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 5-6

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Rozvod manželství, Výchova nezletilých dětí, Výživné

Předpisy: § 24 zák. o rod.

§ 26 zák. o rod.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Cpjn 204/2008

S t a n o v i s k o

**Občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.
dubna 2010 ve věcech péče o nezletilé děti v souvislosti s rozhodováním o rozvodu**

manželství

Předseda občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR podal podle čl. 33 odst. 1 písm. b) Jednacího řádu Nejvyššího soudu ČR kolegiu návrh na zaujetí stanoviska ve smyslu § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 32 Jednacího řádu ve věcech péče o nezletilé děti v souvislosti s rozhodováním o rozvodu manželství.

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu České republiky proto přijalo toto

s t a n o v i s k o :

I. Soud v řízení o rozvod manželství rodičů nezletilých dětí se (vedle zkoumání podmínek podle § 24 odst. 1, 2, případně podle § 24a odst. 1, 2 zákona o rodině) omezí pouze na zjištění, zda byl ve smyslu § 26 cit. zákona naplněn požadavek pravomocné úpravy výkonu rodičovské zodpovědnosti. Vyjdou-li v průběhu rozvodového řízení najevo skutečnosti, jež budou zakládat úvahy o změně poměrů ve věci péče o nezletilé, nic sice nebude bránit rozvodovému soudu, aby dal z úřední povinnosti podnět soudu péče o nezletilé k zahájení (nového) řízení v uvedené věci, avšak sama tato skutečnost bude zpravidla bez vlivu na rozhodování o žalobě o rozvod manželství, ledaže by byly splněny podmínky pro aplikaci § 24 odst. 2 zákona o rodině stanovícího, že mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.

II. Při rozhodování o změně výše výživného pro nezletilé děti po rozvodu manželství rodičů se pokládá pro zkoumání změny poměrů za rozhodný stav v době vyhlášení (vydání) rozhodnutí o úpravě výživného pro dobu po rozvodu podle § 26 zákona o rodině.

I.

1. Do přijetí zákona č. 91/1998 Sb., účinného dnem 1.8. 1998, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, rodinný kodex v ustanovení § 26 odst. 1 (kogentně) stanovil, že v rozhodnutí, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Toto rozhodnutí o úpravě práv a povinností rodičů k dítěti mohlo být nahrazeno jejich dohodou, která ke své platnosti potřebovala schválení soudu (druhý odstavec cit. par.). Občanský soudní řád realizoval tuto zásadu tím, že v ustanovení § 113 odst. 1 stanovil, že s řízením o rozvod manželství je spojeno řízení o úpravu poměrů manželů k jejich nezletilým dětem pro dobu po rozvodu. Soud měl tedy za povinnost upravit práva a povinnosti rodičů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu v každém případě, bylo-li rozváděno manželství jejich rodičů.¹⁾ Výrok o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu byl tak *ex lege* (přímo) závislý na výroku o rozvodu manželství, což současně (z povahy věci) představovalo časovou totožnost při zjišťování poměrů v řízení o úpravu práv a povinností k nezletilým dětem v rámci rozvodového řízení.

2. Ke změně popsané materie došlo v souvislosti s přijetím shora cit. novely zákona o rodině, kdy s účinností od 1.8. 1998 bylo prostřednictvím § 26 odst. 1 upraveno, že před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud jejich práva a povinnosti k dítěti pro dobu po rozvodu, zejména určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. V ustanovení § 25 cit. zák. bylo pak explicitně stanoveno, že manželství nelze rozvést, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, které vydá soud v řízení podle § 176 občanského soudního řádu. Oproti (popsané) předchozí právní úpravě, spočívající v závislosti výroku o úpravě poměrů nezletilých dětí na výroku o rozvodu

manželství rodičů, byl s účinností od 1.8. 1998 takto novelizovaný institut rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí naopak vázán, resp. podmíněn předchozím (samostatným) rozhodnutím soudu péče o nezletilé vydaným v řízení podle § 176 o.s.ř., *in eventum* soudem schválenou dohodou rodičů o úpravě výkonu jejich rodičovské zodpovědnosti. Jinak řečeno, v důsledku nové právní úpravy bez pravomocného rozhodnutí soudu ve věci péče o nezletilé děti pro dobu po rozvodu manželství rodičů nelze takové manželství rozvést.

Přitom závislost rozvodového řízení na řízení ve věch péče o nezletilé způsobuje v soudní praxi – s ohledem na rozdílnosti v zatížení jednotlivých soudů agendou ve věcech péče o nezletilé děti – určité (někdy i delší) časové proluky mezi vyhlášeným (vydaným) rozhodnutím v řízení podle § 176 o.s.ř. a rozhodnutím ve věci rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí. V souvislosti s posledně uvedeným aspektem se tak navozuje relevantní otázka, zda vůbec, resp. nakolik má stáří úpravy poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství rodičů vliv na režim rozvodu podle § 26 zákona o rodině, a zda v této souvislosti je z pohledu soudů při rozhodování o rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí nezbytné či nikoliv se tímto časovým hlediskem zabývat a případně z něj vyvozovat, a pokud ano, pak jaké, procesně právní či hmotněprávní důsledky.

3. Při vyhodnocování pravomocných soudních rozhodnutí byla Nejvyšším soudem České republiky zaznamenána rozdílná praxe při posuzování otázky, zda soud v řízení o rozvod manželství rodičů nezletilých dětí zkoumá (přihlíží) ke stáří úpravy poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu, která je podmínkou při rozhodování o rozvodu manželství, či nikoliv.

Z obsahu Nejvyšším soudem České republiky zhodnocených spisů ve věci péče o nezletilé děti a vyjádření předsedů, resp. místopředsedů dotázaných (prvoinstančních a odvolacích) soudů vyplývá, že některé prvostupňové soudy nadnesenou otázku při rozhodování v popsané agendě neřeší, když v řízení o rozvod manželství pouze zkoumají, zda práva a povinnosti rozvádějících se rodičů k jejich nezletilým dětem byla upravena způsobem stanoveným v § 26 odst. 1 nebo odst. 3 zákona o rodině (takto postupují např. okresní soudy ve Frýdku – Místku, v Kroměříži, v Třebíči, Uherském Hradišti, v Trutnově, v Litoměřicích, v Lounech, nebo např. obvodní soudy pro Prahu 1, 4, 5 a 6). Jiné soudy prvního stupně ke stáří této úpravy přihlížejí. Např. podle Okresního soudu ve Svitavách pokud od právní moci rozhodnutí soudu péče o nezletilé neuplynula doba delší jednoho roku, soud další okolnosti týkající se výchovy a výživy nezletilých dětí, pokud je sami účastníci netvrdí a nečiní předmětem dokazování, nezjišťuje. V rozvodových řízeních u Okresního soudu v Příbrami jsou zase rodiče nezletilých dětí dotazováni, zda (v mezidobí) došlo k nějaké změně poměrů. Obvodní soud pro Prahu 8 naopak zkoumá poměry nezletilých v rozvodovém řízení jen tehdy, pokud na základě šetření orgánu sociálně-právní ochrany dítěte či jiného důkazního prostředku provedeného v předchozím řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu manželství rodičů nebo na základě stanoviska některého z rozvádějících se manželů by mohly existovat zájmy nezletilých dětí dané zvláštními důvody, které by svědčily proti rozvodu manželství. V praxi Okresního soudu v Prostějově jsou poměry nezletilých dětí v řízení o rozvod manželství přezkoumávány jen k námitce účastníků, nebo pokud by úprava poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu byla staršího data (řádově roky) a současně by bylo zřejmé, že došlo k zásadním změnám poměrů, které by na dosud provedenou úpravu mohly mít vliv. Nebylo ovšem dosaženo jednoty v řešení, jak postupovat v případě, že poslední úprava pro dobu po rozvodu není v zájmu dítěte a je třeba úpravy nové; zda v takovém případě řízení o rozvod manželství podle § 109 odst. 2 písm. c) o.s.ř. přerušit a rodičům uložit domáhat se úpravy nové, anebo žalobu o rozvod manželství zamítnout. U Okresního soudu v Mladé Boleslavi, v rozvodovém řízení probíhajícím pod sp. zn. 9 C 250/2008, soud při zjištění, že o poměrech nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu bylo rozhodnuto před třemi lety, dal podnět k zahájení řízení podle § 176 o.s.ř. Okresní soud v Blansku v řízení o rozvod manželství „toleruje“ stáří rozhodnutí ve věci péče o nezletilé do 2 let. Jiné soudy prvního stupně (např. okresní soudy v Ústí nad Orlicí, v Chomutově, v Děčíně, v Tachově, v Pelhřimově) nespatřují v dané oblasti potřebu se

uvedenou problematikou zabývat s ohledem na skutečnost, že rozvodové řízení bezprostředně (časově) navazuje na řízení o úpravě poměrů nezletilých dětí. Okresní soud v Karviné ve věci sp. zn. 19 C 8/2007 zamítl žalobu o rozvod manželství s odůvodněním, že „od rozhodnutí, kterým byly upraveny poměry...dětí pro dobu po rozvodu (§ 176 o.s.ř.) uplynula doba takřka 7 let. Za této situace nelze rozhodnutí č.j. 42 Nc 126/2000-17 akceptovat jako předpoklad rozvodu manželství dle § 25 zákona o rodině, od uvedené úpravy uplynula velmi dlouhá doba, za níž zcela evidentně došlo ke změně poměrů (§ 28 zákona o rodině, § 163 o.s.ř.), a to již samotným časovým posunem. Jelikož tedy chybí časově přiměřené, aktuální rozhodnutí dle § 25 zákona o rodině, soud návrh na rozvod zamítl.“

4. Ani v praxi odvolacích soudů k výše položené otázce nebylo dosaženo jednotné odpovědi. Tak např. podle názoru Krajského soudu v Brně poměry ve věci péče o nezletilé děti soud v řízení o rozvod manželství zkoumá pouze potud, aby mohl posoudit, zda by nebyl rozvod v rozporu se zájmem nezletilých dětí, když stáří takto provedené úpravy se při rozhodování o rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí nezkoumá. Krajský soud v Ústí nad Labem ve své rozhodovací praxi nezaznamenal postup, že by v odvolacím řízení o rozvod manželství byly zkoumány poměry k nezletilým dětem. Obdobně se vyjádřil také Krajský soud v Českých Budějovicích, který prezentoval právní názor, že v předmětné agendě soud zkoumá jen to, zda byly poměry ve věci péče o nezletilé děti upraveny. Explicitně se sledovanou otázkou - vycházející z informací z Centrální evidence judikatury - měl zabývat Městský soud v Praze, a to ve svém usnesení ze dne 10.9. 2008, sp. zn. 36 Co 104/2008, které bylo zařazeno do cit. evidence (kategorie rozhodnutí B) s následující právní větou: „Úprava poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu jejich rodičů je v řízení o rozvod manželství využitelná pouze v případě, že v době od úpravy poměrů nezletilých do rozhodnutí o rozvodu nedošlo ke změně poměrů podle § 99 odst. 1 zák. o rodině.“ Z odůvodnění cit. rozhodnutí odvolacího soudu však vyplývá, že tento (v publikované právní větě) precizovaný právní názor nemá v textové části odůvodnění písemného vyhotovení rozhodnutí patřičné opodstatnění, poněvadž odvolací soud v dané věci rozhodoval o odvolání matky proti rozsudku soudu prvního stupně ve věci návrhu na zvýšení výživného pro nezletilé děti (již) po rozvodu manželství rodičů těchto dětí, a v tomto směru zaujal (v odůvodnění) následující právní názor, z něž měla být formulována cit. právní věta judikátu: „Rozhodnutí soudu o výchově a výživě nezletilého dítěte, případně rozhodnutí soudu o schválení dohody rodičů o výchově a výživě, vychází - stejně jako každé jiné rozhodnutí soudu - z poměrů a okolností, které existují v době rozhodování (§ 154 odst. 1 o.s.ř.). Předchozí rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých tedy vycházelo ze zjištěných poměrů a okolností, které soud vážil v roce 1999. Tato skutečnost nic nemění na tom, že rozhodnutí, kterým byla schválena dohoda rodičů, bylo nastaveno až na dobu po rozvodu manželství rodičů a jeho účinky tedy mohly nastat až poté...Bez ohledu na to, zda jednou přijatá úprava platí pro jakýkoli návrh na rozvod manželství podaný po této úpravě (např. za 12, 15 let), či zda ztrácí svoji účinnost, kterou soud v daném případě nemůže řešit, protože nepřezkoumává rozhodnutí o rozvodu manželství rodičů, je třeba uzavřít, že pokud v průběhu doby dojde k výrazné změně poměrů ve srovnání se stavem, který existoval v době předchozího rozhodování, je nutné, aby taková změna poměrů nalezla výraz v nové úpravě. Je podmíněna trváním poměrů a okolnostmi, které existovaly v době rozhodování soudu o výchově a výživě nezletilých dětí. Není a nemůže být proto správná úvaha a závěr soudu I. stupně, že změnu poměrů je třeba posuzovat až od doby, kdy nabyl právní moci rozsudek o rozvodu manželství rodičů dětí, ke kterému došlo osm let po rozhodnutí, ze kterého soud při zvažování změn vycházel.“ Ve věci sp. zn. 10 Co 478/2008 Krajský soud v Plzni ve svém kasačním usnesení ze dne 10.11. 2008 zaujal právní názor, že pokud po úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu soud v řízení o rozvod manželství rodičů těchto dětí zjistí, že byl podán návrh změny úpravy poměrů, nelze do pravomocného skončení tohoto (nového) řízení o žalobě o rozvod manželství rozhodovat. Tento právní názor odvolací soud staví na argumentaci, že „Nově provedená úprava s účinností od 1.8. 1998 směřovala k tomu, aby v době, kdy je rozhodováno o rozvodu manželství, byly již pravomocně upraveny poměry nezletilých dětí.“ V naznačené procesní situaci má proto rozvodový soud podle krajského soudu postupovat tak, že „vyčká rozhodnutí opatrovnického soudu, příp. přeruší řízení do

jeho pravomocného rozhodnutí, a teprve poté rozhodne v tomto řízení...”

5. Jak již bylo shora připomenuto, česká právní úprava institutu rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí vychází ze zásady, že takové manželství nelze rozvést, dokud nebude pravomocně rozhodnuto o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu nebo pokud nebude soudem schválena dohoda rodičů o úpravě výkonu jejich rodičovské zodpovědnosti (§ 25, § 26 odst. 1, 3 zákona o rodině). Smyslem vázanosti rozhodnutí o rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí na existenci pravomocného rozhodnutí v řízení podle § 176 o.s.ř. je, aby nejprve byly vyřešeny otázky rodičovské zodpovědnosti k nezletilým dětem a byla tak naplněna podle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod ústavní garance práva dětí na rodičovskou výchovu a péči (k tomu srov. např. náleží Ústavního soudu České republiky ze dne 16.3. 2006, sp. zn. [III. ÚS 511/05](#), in Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky, svazek 40, roč. 2006, s. 593), a to i pro období po rozvodu jejich rodičů. Teprve po vyřešení této záležitosti týkající se péče o nezletilé lze přistupovat k verifikaci předpokladů pro rozvod manželství rodičů nezletilých dětí.

6. Favorizace, resp. v řízení o rozvod manželství upřednostnění soudního rozhodování (nejprve) o úpravě poměrů nezletilých dětí rozvádějících se rodičů tak byla zákonodárcem zvolena záměrně, jak lze (coby *ratio legis*) vysledovat z následující pasáže Důvodové zprávy k zákonu č. 91/1998 Sb., jímž byl novelizován zákon o rodině – arg.: „Dítě nelze chránit proti rozvodu manželství jeho rodičů, je třeba jej však mnohem výrazněji chránit v souvislosti s rozvodem manželství jeho rodičů. Dosavadní formulace, že soud přihlédne zejména k zájmům nezletilých dětí se dlouhodobě jeví v soudní praxi jako víceméně formální. Navrhovaná nová formulace zájmu dětí v souvislosti s rozvodem manželství jeho rodičů směřuje především ke zvýšení odpovědnosti rodičů v případě, že se jedná např. o dítě nějak postižené, s výraznou citovou vazbou na oba rodiče apod. Zvýšení ochrany dítěte v souvislosti s rozvodem spočívá i v oddělení řízení o úpravě poměrů k nezletilým dětem, které musí časově předcházet rozvodovému řízení. O úpravě poměrů k nezletilému dítěti by tak rozhodoval pouze opatrovnický soudce, který již může mít o dítěti informace z dřívějších, předcházejících řízení (např. řízení podle § 50 apod.), který bude o dítěti rozhodovat i po rozvodu a navíc jde o soudce svým způsobem specializovaného. Navrhované ustanovení by mělo chránit dítě před častou situací, kdy oba výroky nenabývají právní moci současně a právní postavení dítěte není delší čas postaveno na jisto.“

7. Soud v řízení o rozvod manželství tedy v tomto směru zjišťuje, zda byla provedena příslušná úprava ve věci péče o nezletilé (coby jedna z podmínek pro případný rozvod manželství rodičů nezletilých dětí). Právní úprava přitom explicitně soudu v řízení o rozvod manželství nestanoví povinnost verifikovat, zda v mezidobí, tj. od vydání rozhodnutí v řízení podle § 176 o.s.ř. do rozhodování o žalobě o rozvod manželství, došlo případně ke změně poměrů, která by ve smyslu § 99 odst. 1 zákona o rodině mohla být soudem péče o nezletilé shledána za relevantní z hlediska nezbytnosti změnit (původní) dohodu či soudní rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti, resp. o výkonu rodičovských práv a povinností k nezletilým dětem (§ 50 odst. 2 a § 28, § 99 odst. 1 zákona o rodině a § 163).

8. Proto se soud v řízení o rozvod manželství rodičů nezletilých dětí v uvedeném směru pouze omezí na zjištění, zda byl ve smyslu § 26 odst. 1 zákona o rodině naplněn požadavek pravomocné úpravy výkonu rodičovské zodpovědnosti. Vyjdou-li ovšem v průběhu rozvodového řízení najevo skutečnosti, jež budou zakládat úvahy o tom, že v rozsouzené věci péče o nezletilé, kdy rozhodnutí o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu nabývá účinnosti až po rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí, došlo ke změně poměrů, nic nebrání rozvodovému soudu, aby dal z úřední povinnosti podnět soudu péče o nezletilé k zahájení (nového) řízení; sama tato skutečnost ovšem bude zpravidla bez vlivu na rozhodování o žalobě o rozvod manželství, ledaže by v důsledku takto rozvodovým soudem vysledované změny poměrů byly splněny podmínky pro aplikaci § 24 odst. 2 zákona o rodině, které stanoví, že mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno,

bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí, daným zvláštními důvody.

Tomu, aby soud, který rozhoduje o rozvodu manželství, vyšel z úpravy výchovy a výživy nezletilých dětí po rozvodu manželství, tedy bez dalšího nepřekáží ani doba, která v mezidobí uplynula, ani výsledek předchozího řízení o rozvodu manželství, které neskončilo rozvodem manželství.

II.

1. Nejvyšší soud České republiky dále zaměřil pozornost na řešení otázky, zda v praxi soudů péče o nezletilé se při rozhodování o změně výše výživného po rozvodu manželství rodičů pokládá pro zkoumání změny poměrů za rozhodný okamžik právní moci, resp. vyhlášení (vydání) rozhodnutí podle § 26 zákona o rodině anebo rozvodového rozsudku. Ani v řešení této otázky nenalézají soudy aplikační jednoty. Některé soudy péče o nezletilé totiž zaujímají názor, že za rozhodný je považován okamžik právní moci rozhodnutí podle § 26 odst. 1 zákona o rodině (např. okresní soudy v Opavě, ve Frýdku - Místku, v Blansku, ve Žďáru nad Sázavou, ve Svitavách, v Náchodě, v Jablonci nad Nisou, v Lounech, ve Vsetíně, v České Lípě nebo obvodní soudy pro Prahu 3, 4, 5, 6 či 8), zatímco jiné soudy takovou změnu poměrů zkoumají k okamžiku právní moci rozvodového rozsudku (např. okresní soudy v Olomouci, v Kroměříži, v Třebíči, v Uherském Hradišti, v Ústí nad Orlicí, v Liberci, v Chomutově, v Šumperku, v Českých Budějovicích, v Českém Krumlově nebo Městský soud v Brně). Stejného právního názoru je také i Okresní soud Plzeň - město, který ovšem ve svém vyjádření současně dodává, že „přesnější by bylo hovořit o tom, že rozhodujícím okamžikem není právní moc, ale okamžik vyhlášení opatrovnického rozsudku (§ 154 odst. 1 o.s.ř.). Opačný právní názor by vedl k nepřijatelnému zavádění skutkové fikce, která by spočívala v tom, že poměry rodičů a dětí se od doby vyhlášení opatrovnického rozsudku až do doby vyhlášení rozvodového rozsudku nemění. Smyslem soudního jednání a dokazování však není navozování takovýchto skutkových fikcí, ale zkoumání reálného stavu. Pokud taková skutková fikce ze zákona přímo a jednoznačně nevyplývá, není možno ji vykonstruovat právním výkladem.“ Judikatorní konstantnosti v řešení této otázky ovšem nedosáhly ani odvolací soudy. Tak např. podle názoru Krajského soudu v Ostravě v popsaném směru je rozhodný okamžik právní moci rozvodového rozsudku. Krajský soud v Brně zaujal právní názor, že přistoupit ke změně rozhodnutí o výživném, upraveném pro dobu po rozvodu, lze v případě, že nastala změna v těchto poměrech, až ode dne právní moci rozsudku o rozvodu manželství. U Krajského soudu v Hradci Králové jeho jednotlivé senáty zase nejsou zajedno v tom, zda je rozhodný okamžik právní moci rozhodnutí podle § 26 zákona o rodině nebo rozvodového rozsudku. Naopak Krajský soud v Ústí nad Labem jednoznačně pokládá za rozhodný okamžik právní moci rozhodnutí podle § 26 zákona o rodině, nikoliv okamžik právní moci rozvodového rozsudku. Stejný právní názor zastává také Krajský soud v Českých Budějovicích. Krajský soud v Plzni s připomenutím, že rozhodnutí o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí je vydáváno s výhradou klauzule „*rebus sic stantibus*“, zdůrazňuje, že při zjištění existence změny poměrů je možno změnit původní rozhodnutí o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí s časovou vazbou na právní moc rozsudku o rozvodu manželství, *in eventum* i po právní moci, a to se zřetelem k okamžiku, kdy změna nastala. Lze také připomenout již shora (v souvislosti s řešením první otázky tímto stanoviskem) publikovaný právní názor Městského soudu v Praze, jenž tento odvolací soud zaujal v usnesení ze dne 10.9. 2008, sp. zn. 36 Co 104/2008 (viz ad I).

2. Podle ustanovení § 99 odst. 1 zák. o rod. může soud změnit rozhodnutí o výživném, jestliže se změnila poměry. Samozřejmě nejde o jakoukoliv změnu, ale jen o takovou změnu, která má význam pro závěr, že výživné stanovené v předchozím rozhodnutí již neodpovídá změněné situaci jak na straně osob k výživě povinných, tak i osoby k výživě oprávněné ([R 27/1974](#)). Změnu poměrů ve smyslu uvedeného ustanovení lze definovat jako stav odlišný od stavu, který byl rozhodující při původním (předchozím) rozhodování. Zásadně se musí jednat o změnu závažnějšího charakteru, tj. o změnu podstatnou (*clausula rebus sic stantibus*) - (in Hrušková, M. a kolektiv. Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář. 4. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 477).

3. Jak vyplývá (explicitně) z dikce § 99 odst. 1 zákona o rodině, změnu poměrů je třeba posuzovat ve vztahu k původnímu (předchozímu) soudnímu rozhodnutí o výživném pro nezletilé děti, za které nelze ve sledované materii považovat jiné rozhodnutí než rozhodnutí vyhlášené (vydané) podle § 26 odst. 1 nebo podle § 26 odst. 4 cit. zák. soudem schválenou dohodu rodičů o úpravě výkonu jejich rodičovské zodpovědnosti pro dobu po rozvodu, jakkoliv účinnost takového rozhodnutí, resp. dohody je vázána na rozhodnutí v rozvodové věci jako úprava rodičovské zodpovědnosti *pro futuro* - t.j. pro dobu po rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí. Současně ovšem z platné právní úpravy nelze dovodit, že by otázka změny poměrů ve smyslu § 99 odst. 1 zákona o rodině měla být vztahována k okamžiku právní moci rozsudku, jímž bylo manželství rodičů nezletilých dětí rozvedeno.

4. Možno tedy sumarizovat, že při rozhodování o změně výše výživného po rozvodu manželství rodičů nezletilých dětí se pokládá pro zkoumání změny poměrů za rozhodný okamžik vyhlášení (vydání) rozhodnutí podle § 26 zákona o rodině, nikoliv (až) okamžik právní moci rozsudku, jímž se manželství rodičů nezletilých dětí rozvádí.

¹⁾ Srov. i *Rozbor a zhodnocení rozhodování soudů o výchově a výživě nezletilých dětí, Pls 4/67 bývalého Nejvyššího soudu* [str. 273 sborníku I Nejvyššího soudu ČSSR \“Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím\“, SEVT, Praha 1974].